

YUMUŞAK GÜÇ KAPSAMINDA TEORİK BİR ANALİZ: SPOR DİPLOMASİSİ ÖRNEĞİ

Hatice BOSTANCIOĐLU¹

ÖZET

Modern ulus-devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte halkın çıkarlarını korumak ve onları uluslararası sistemde temsil etmek doğrudan devletlerin temel sorumluluğu olarak kabul edilmiştir. Ulusal çıkarların elde edilmesi ve muhafazası ise devletlerin sahip olduğu güçle doğru orantılıdır. Sert güç, yumuşak güç ve akıllı güç araçlarından oluşan ulusal güç kapasitesi, devletlerin küresel sistemdeki etkisini belirlerken aynı zamanda ulusal çıkarların gerçekleştirilmesine de hizmet etmektedir. Günümüzde devletler, bu güç kapasitelerini arttırmak amacıyla küreselleşmenin etkisi ve uluslararası hukukun gelişmesiyle zorlama ve müdahaleye dayanan sert güç unsurlarından ziyade yumuşak güç unsurlarını tercih etmeye başlamıştır. Yumuşak güç genel olarak, tehdit ve zor kullanmadan diğerlerinin de sizin istediğiniz sonuçları istemesini sağlamak olarak tanımlanmaktadır. ekici bir kültür, arzu edilen ideolojiler, yenilikçi ve ileri görüşlü kurumlar ve politikalar aracılığıyla yabancı kamuoyunu etkileme girişimleri yumuşak güç içerisinde değerlendirilmektedir. Yumuşak güç içinde yer alan kamu diplomasisi ise hükümetler tarafından yabancı toplumlar üzerinde olumlu imaj yaratılmasını içermektedir. Dış politikanın vazgeçilmez bir aracı haline gelen kamu diplomasisi, farklı uygulamalar ile ortaya konmakta ve bu uygulama alanlarından birini sportif faaliyetler oluşturmaktadır. Spor, ülkelerin diplomatik ilişkilerini yürütmek için kullandıkları stratejilerden biridir. Doğası gereği toplumları birbirine yaklaştıran, çatışmaları askıya alan ve taraftarlık duygusuyla birliktelik sağlayan spor diplomasisi, diplomatik ilişkilerin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı, yumuşak gücün evrensel bir aracı olan spor diplomasisini teorik açıdan ele alarak yumuşak güç ve kamu diplomasisi kapsamında bir değerlendirme sunmaktır. Evrensel yönüyle insanların barış içinde bir araya gelmesini sağlayan spor, kamu diplomasisinin önemli bir aracı ve yumuşak gücün vazgeçilmez bir unsurudur.

Anahtar Kelimeler: Yumuşak Güç, Kamu Diplomasisi, Spor Diplomasisi.

¹ MEB, ORCID ID: 0009-0003-6389-8807, hatice_bstnc@hotmail.com

Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received: 31/08/2023–Kabul Tarihi/Accepted: 07/10/2023

AS A UNIVERSAL INSTRUMENT OF SOFT POWER: AN EVALUATION ON SPORTS DIPLOMACY

Hatice BOSTANCIOĞLU

ABSTRACT

With the emergence of modern nation-states, protecting the interests of the people and representing them in the international system has been accepted as the main responsibility of states. The acquisition and preservation of national interests are directly proportional to the power of states. National power capacity, which consists of hard power, soft power and smart power tools, serves to realize national interests while determining the influence of states in the global system. Today, states have begun to prefer soft power elements rather than hard power elements based on coercion and intervention with the effect of globalization and the development of international law in order to increase these power capacities. Soft power is generally defined as making others want the results you want without using threats and force. Attempts to influence foreign public opinion through an attractive culture, desirable ideologies, innovative and forward-thinking institutions, and policies are considered soft power. Public diplomacy, which is included in soft power, includes creating a positive image on foreign societies by governments. Public diplomacy, which has become an indispensable tool of foreign policy, is revealed with different applications and sports activities are one of these application areas. Sport is one of the strategies that countries use to conduct their diplomatic relations. Sports diplomacy, which by its nature brings societies closer to each other, suspends conflicts and provides unity with a sense of support, plays an important role in the development of diplomatic relations. The aim of this study is to present an evaluation within the scope of soft power and public diplomacy by considering sports diplomacy, which is a universal tool of soft power, from a theoretical perspective. Sport, which enables people to come together peacefully with its universal aspect, is an important tool of public diplomacy and an indispensable element of soft power.

Keywords: Soft Power, Public Diplomacy, Sports Diplomacy.

GİRİŞ

Ulus devletlerin küresel sistemde yegâne amacı, güçlerini arttırmak ve ulusal çıkarlarını gerçekleştirmektir. Ulusal güç kapasitesini oluşturan sert, yumuşak ve akıllı güç yetenekleri ise topyekûn bu amaca hizmet etmektedir. Sert güç, askerî ve ekonomik güç unsurlarından oluşan ve zor kullanmaya dayanan tüm araç ve uygulamaları içerirken temelde realizm bakış açısıyla tanımlanmıştır. Ancak uluslararası hukukun gelişmesi ve savaşın ortaya çıkardığı ağır koşullardan kaçınmak üzere ortaya çıkan görüş kapsamında bir devletin güç kapasitesinin sadece geleneksel askerî ve ekonomik gücü içermediği dış politikada manevi değerler aracılığıyla da etki yaratılabileceği savunulmaktadır. Yumuşak güç; kültür, tarih, değerler aracılığıyla zorlama ve müdahale olmadan cezbetme yoluyla dış politik hedeflere ulaşılmasını içermektedir. Hem sert hem de yumuşak güç unsurlarının bir arada kullanılmasını içeren akıllı güç kapasitesini arttırmak ise değişen dünya düzeninde devletlerin öncelikleri arasında yer almaya başlamıştır.

Devletlerin sahip olduğu sert ve yumuşak güç unsurları birbirini tamamlayarak genel olarak ulusal güce hizmet etmektedir. Kamu diplomasisi, modern ulus devletlerin ulus ötesi çıkarlarını gerçekleştirmesini amaçlayan ikna edici bir araç olarak karşımıza çıkan, özellikle iletişim araçlarında yaşanan teknolojik gelişmeyle yaygın hale gelen bir kavramdır. Yabancı halklar üzerinde olumlu ve saygın etki bırakılması, ulusal değerlerin tanıtılarak benimsetilmesi yürütülen diplomatik faaliyetlerin temel amacıdır. Kamu diplomasisinin uygulama alanlarından biri olan spor diplomasisi ise sporun doğasında bulunan birleştirici ve barışçıl ortamdan faydalanmaktadır. Sporcular ve spor takımlarının elde ettiği madalya ve ödüller aynı zamanda ülkelerin güçlü ve başarılı imajına da katkı sunmakta, gerçekleştirilen spor organizasyonları ülkelerin yakınlaşmasını sağlamaktadır. Siyaset, tarih ve uluslararası ilişkiler alanlarında spor diplomasisi, farklı aktörler arasındaki ilişkileri etkileyebilecek yumuşak güç araçlarından biridir. Sporun kitlesel çekiciliği ve yabancılaşmış toplulukları bir araya getirmedeki başarısı diplomatik açıdan kullanılmasının temel nedenlerindedir.

Spor diplomasisinin ulusal güce olan katkısı genellikle göz ardı edilmekte ve yumuşak güç içindeki önemi özellikle politika yapımcılar tarafından yeterli düzeyde dikkate alınmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, yumuşak gücün evrensel bir aracı olan spor diplomasisini teorik açıdan ele alarak yumuşak güç ve kamu diplomasisi kapsamında bir değerlendirme sunmak ve bu konuda bir farkındalık oluşmasına katkı sağlamaktır. Bu kapsamda çalışmada öncelikle ulus-devlet, güç ve yumuşak güç kavramları açıklanmış, ardından tarihsel ve teorik açıdan kamu diplomasisi ele alınmıştır. Son olarak evrensel ve bütüleştirici yönüyle spor diplomasisi incelenmiş, yumuşak güç içindeki yeri ve kullanım amacı açıklanmıştır.

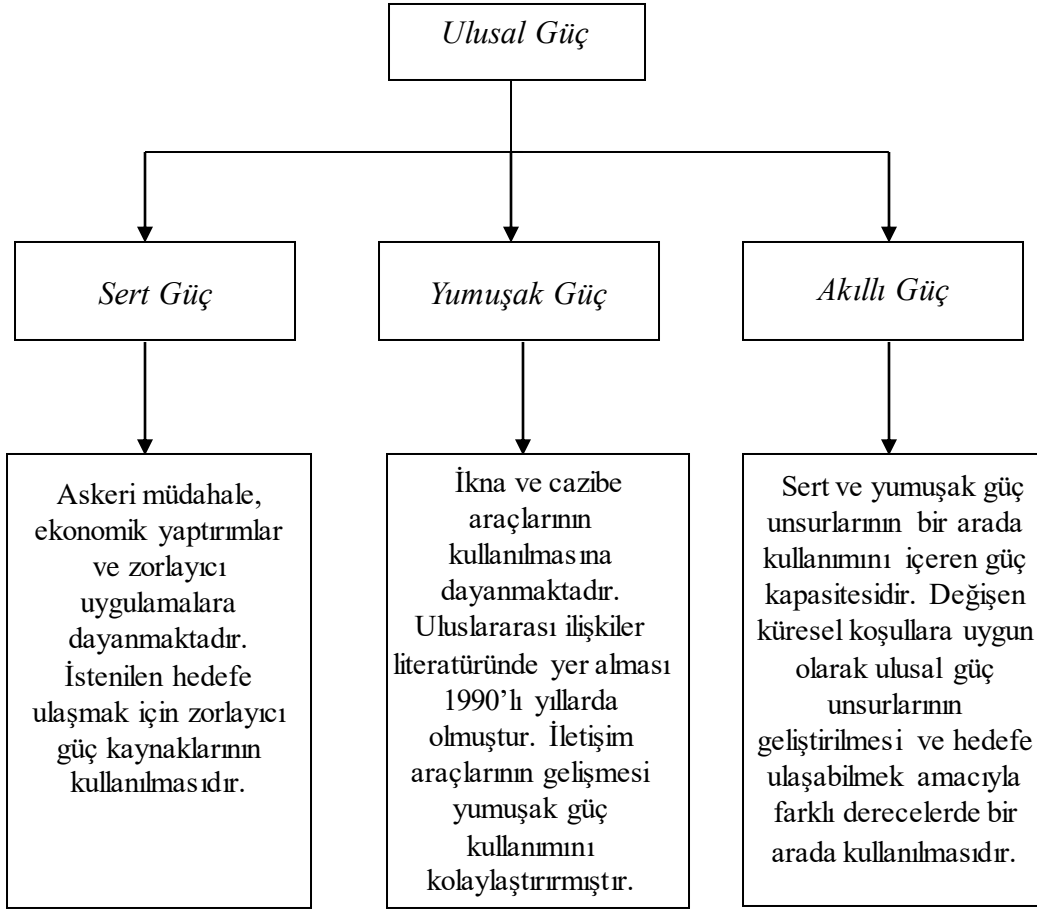
1. TEORİK ÇERÇEVE: ULUS-DEVLET, GÜÇ, YUMUŞAK GÜÇ

Avrupa'da feodal devlet sisteminin zayıflamasıyla birlikte farklı toplumsal gruplar arasında yaşanan çatışmalar, ulus-devletlerin ortaya çıkmasına ortam hazırlamıştır. 1789 Fransız Devrimi ise egemenliğin aristokrasiden ulusa geçmesine neden olmuş, merkeziyetçi yapının artması ve monarşilerin yükselmesiyle modern ulus-devletler ortaya çıkmıştır. Ulus devlet; aynı tarihe, kültüre, etnisiteye sahip toplulukların meydana getirdiği siyasi bir formdur (Uğuz ve Saygılı, 2016: 129). Ulus-devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte ekonomik, askerî, siyasi gücü elinde bulunduran devletler, ulusal çıkarları gerçekleştirmek için farklı alanlarda güç elde etmek zorunda kalmıştır. Ayrıca bu güç, ulus yararına olduğundan meşru kabul edilmekte ve devletin temel görevleri arasında tanımlanmaktadır. Realist teoriye göre devletler, anarşik yapıya sahip olan küresel sistemde hayatta kalabilmek için güç peşinde koşarak devamlı surette bu gücü arttırmak için çaba vermektedir (Morgenthau, 2006: 4-14). Güç, uluslararası ilişkilerde temel açıklayıcı kavramlardan biridir ve ulusal gücü oluşturan faktörler dönemsel koşullara göre değişkenlik göstermektedir. Tarihin her döneminde farklılık gösteren ya da etki derecesi değişen bu faktörlerin en başında askeri ve ekonomik güç gelmektedir (Tutak, 2022: 39). Baskı ve zorlamaya dayanan bu sert güç unsurları, ulusal gücün bileşenlerini oluşturmaktadır.

Sert güçte zorlama vardır ve hedefin seçimleri olumsuz yaptırımlarla ortadan kaldırılmakta, teşvik ve olumlu yaptırım olasılığı manipüle edilerek hedefin seçimi değiştirilmektedir (Nye, 2021: 203).

Sert güç, yumuşak güç ve akıllı güç araçlarından oluşan ulusal güç kapasitesi, devletlerin küresel sistemdeki etkisini belirlerken aynı zamanda ulusal çıkarların gerçekleştirilmesine de hizmet etmektedir. I. ve II. Dünya Savaşları, tüm dünyaya savaşların telafisi güç kayıplara neden olduğunu göstermiş, çatışma içermeyen yöntemler bu tarihten sonra yükselişe geçmiştir. Bu yöntemleri içeren en geniş kapsamdaki kabiliyet ise yumuşak güçtür. Amerikalı siyaset bilimci Joseph Nye yumuşak gücü, zorlama yerine cazibe yoluyla istenileni elde etme yeteneği olarak tanımlamıştır (Nye, 2004a: 256). Özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra gücün elde edilmesi, kullanılması ve araçlarında oldukça radikal değişimler yaşanmış, çatışmaların ağır sonuçları devletleri sert güçten yumuşak güce yöneltmiştir (Yatağan, 2018: 71-72). Çekici bir kültür, arzu edilen ideolojiler ile inandırıcı, yenilikçi ve ileri görüşlü kurumlar, politikalar aracılığıyla yabancı kamuoyunu etkileme girişimleri yumuşak güç içerisinde değerlendirilmektedir. Burada temel amaç, herhangi bir uluslararası aktörü normal koşullarda yapmayacağı bir eylemi, zorlama ve müdahale olmadan yapmaya ikna edebilmektir.

Bir ülkenin yumuşak gücü temel olarak üç kaynağa dayanmaktadır; kültürü (değerleri için çekici olduğu zaman), siyasi değerleri (yurt içinde ve dışında onlara uyulduğunda) ve dış politikası (meşru ve ahlaki otoriteye sahip olarak görüldüğünde) (Best & Austin, 2022: 112). Yumuşak gücün dayandığı kültür, değerler ve politikaların çekici olarak algılanması gerekmekte, aksi takdirde izlenen politikaların karşı tarafı etkileme potansiyeli düşmektedir. Hükümetler, yumuşak güç araçları üzerinde tam kontrole sahip olmamakla birlikte gelişen iletişim araçları özellikle sosyal medyanın kullanımı yoluyla yumuşak gücün etkisini artırma yeteneklerine sahiptir. Küresel bağlamda giderek daha önemli hale gelen yumuşak güç; kültür, spor, sanat, eğitim ve medya aracılığıyla uygulanabilmektedir (Brannagan & Giulianotti, 2015: 705). Şekil 1'de yumuşak gücü de içeren ulusal gücün boyutları açıklanmıştır.

Şekil 1: Ulusal Gücün Boyutları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yumuşak gücün soyağacının yer aldığı Şekil 1 incelendiğinde, sert gücün zorlama ve müdahale içerdiği, yumuşak gücün ise cazibe yoluyla istenilen hedef doğrultusunda etkilemeye dayandığı görülmektedir. Genel olarak sert ve yumuşak güc unsurlarının toplamı ulusal güc kapasitesini oluşturmaktadır. Temelde yumuşak gücün gelişmesi insan hakları ve uluslararası hukukun gelişmesine paralel biçimde gerçekleşmiştir. Çatışma ve savaş koşullarının yarattığı tahribat ve zorlama ile müdahalelerin insan haklarını ihlal eden tarafı yumuşak gücü cazip hale getirmiştir. Bu gelişme ancak 1990'lı yıllarda küreselleşme ve teknolojik gelişmenin etkisiyle gerçekleşebilmiştir. Dünyanın herhangi bir yerindeki insan hakları ihlalinin küresel toplumda tepki uyandırması ulusal güc araçlarındaki evrimin de temel sebeplerinden biridir. Özellikle iletişim araçlarının gelişmesi, medyanın kitleler üzerindeki yönlendirici etkisiyle devletler, ulusal çıkarlarını gerçekleştirmek amacıyla zorlamadan ziyade ikna kapasitesini geliştirmek durumunda kalmıştır. Ancak bu gelişmeler tam anlamıyla sert güçten yumuşak güce geçiş olarak gerçekleşmemiş bu iki güc unsuru bir arada kullanılmaya başlanmıştır. Böylece yeni bir kavram olan “akıllı güc” ortaya çıkmış ve devletlerin akıllı güc kapasitesini geliştirme çabaları hız kazanmıştır.

Devletlerin uluslararası siyasetteki etki kapasitesi, elinde bulundurduğu ulusal güçleri ile orantılı olarak değişmektedir (Tutak ve Koçer, 2023). Dolayısıyla devletler, bu güçlerini arttırmak amacıyla hareket ederek küresel siyasette söz sahibi olmayı arzulamaktadır. Buna ek olarak yumuşak güç ile sert güç unsurlarını bir arada kullanarak akıllı güç kapasitesini geliştirmekte, 21. yüzyıl gelişmeleriyle uyumlu güç araçları tercih edilmektedir. Bu kapsamda içinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli gelişmelerinden biri olan teknolojik gelişme ve artan küreselleşme ulusları birbirine yaklaştırmış, yumuşak güç araçlarının etki kapasitesini arttırmıştır. Dünyanın herhangi bir noktasında ortaya çıkan olayların uzak coğrafyalarda dahi yankı uyandırması küreselleşmenin geldiği noktayı gözler önüne sermektedir. Ayrıca teknolojik gelişmenin iletişim ve ulaşım üzerindeki kolaylaştırıcı etkisi yumuşak güç unsurlarının daha etkili hale gelmesine yol açmıştır.

Joseph Nye yumuşak güç kavramını, bir devletin diğerlerini etkileme yeteneği ve devletin politikaları ile hedefleri için destek elde etme kapasitesi olarak tanımlamıştır (Kearn, 2022: 398). Bu güç kavramı uluslararası ilişkilerde realist teorinin güç tanımlamasının tersi bir yaklaşımı savunmaktadır. Realizm kapsamında güç kavramı, maddi kaynaklara sahip olmakla yumuşak güç ise manevi kaynaklar üzerinden tanımlanmaktadır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte geleneksel askerî ve ekonomik güce dayalı olarak tanımlanan güç kavramından uzaklaşmış ve yumuşak güç kavramı ortaya çıkmıştır. İlk olarak Nye tarafından ortaya atılan bu kavram, tehdit ve zor kullanmadan diğerlerinin de sizin istediğiniz sonuçları istemesini sağlamak olarak kullanılmıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte görece daha az askerî yöntemlerin kullanılması tercih edilmiş, uluslararası hukukun gelişmesi ve küreselleşmenin yaygınlaşmasıyla bireyleri olumlu yönde etkileyen değerler, devletler tarafından güç araçları olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yumuşak güç araçları doğası gereği barışçıl olduğundan uygulandığında meşru yönüyle bir tartışmaya neden olmamaktadır.

Yumuşak güç kaynakları, bir ülkeyi yurtdışında çekici kılabilmek için kullanılacak ulusal varlıklardır (Trunkos, 2022: 535). Bu varlıklar; dil, müzik, sanat, değerler, kültür, yemek ve spor gibi araçlarla ülkenin olumlu algısına katkı sunmaktadır. Devletler, yumuşak güç kaynakları üzerinde tam kontrole sahip değillerdir, ancak yumuşak güç eylemleri üzerinde kontrol kendilerindedir. Bu eylemler, hükümetlerin yurtdışında ulusal çekiciliği arttırmak için gerçekleştirdiği faaliyetlerdir. Eğer bir devlet eylemlerine, politikalarına veya doğasında var olan özelliklerine dayanarak olumlu bir imaj inşa ederse, diğer devletleri etkileyerek onları kendisine çekebilecektir. Diğerlerini cezbettikçe bu devletler üzerinde daha büyük etkiye sahip olacak ve böylece yumuşak gücü artacaktır. Diğer devletler de onun önderliğini takip etmeye, onun isteklerine boyun eğmeye ve onun politikalarını, kültürünü, değerlerini ve kurumlarını taklit etmeye daha istekli olacaktır (Xu vd., 2020: 36).

Devletlerin yumuşak güç aracılığıyla diğerlerini etkilemesi noktasında sorulması gereken en önemli soru şudur: Kültürel uygulamalar, politikalar veya siyasi fikirler ne zaman başka bir ulus için çekici olur? Bu soruyu Rorthman (2011: 56) şu şekilde cevaplamıştır; bir ülkenin diğer ülke kültürüne, politikalarına, uygulamalarına veya siyasi ideallerine ilgi duyması için bunların başarılı olması veya diğer ülkelere fayda sağlaması gerekmektedir.

Ekonomideki veya refahtaki iyileşmeler gibi maddi ihtiyaçların ötesine geçse bile bu politikaların kendilerini iyi hissetmelerini sağlayacak şekilde başkaları için çekici olması gereklidir. Başarılı politikaların kopyalanması veya ortak uygulamaların yayılması yoluyla olası bir çekim mekanizması ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda Nye, spor etkinliklerinin bir tür yumuşak güç aracı olarak başka bir ülkenin vatandaşları üzerinde etki yaratabileceğini öne sürmüştür (2004b: 47). Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin en başarılı olduğu spor dalları basketbol ve beyzboldur. Dolayısıyla ABD, olimpiyatlarda ve diğer dünya etkinliklerinde bu spor dallarında sürekli biçimde en üst sıralarda yer almakta ve bu spor dallarıyla ilgili gelişmeler ve haberler diğer ülkelerin ilgisini çektiğinden takip edilmektedir. Ancak futbol, ABD'nin başarılı olduğu en güçlü sporlarından biri olmadığından ABD futboluyla ilgili haberler ve gelişmeler dünya kamuoyunun ilgisini çeken konular arasında yer almamaktadır (Rortman (2011: 56). Sonuç olarak kültürel uygulamaların, politikaların, siyasi fikirlerin, değerlerin etkili olabilmesi ve diğerlerini cezbetmesi bunların başarılı olması ve fayda sağlaması ile doğru orantılıdır. Başarı, etki yaratır ve küresel toplumda ilgi uyandırır. Dünya çapında ABD kültürünün yayılması ve taklit edilmesi, refah ve gücü elinde bulunduran bu ülkenin elde ettiği başarılarla doğrudan ilgilidir.

Küreselleşmenin etkisiyle sürekli değişen koşullarda sürdürülebilir refah ve gelecek kaygısı hükümetlerin politika yapım sürecinde yerel unsurlardan çok küresel unsurlardan etkilenmesini beraberinde getirmiştir (Tutak, 2023: 141). Dolayısıyla küresel toplumu olumlu yönde etkilemek ve zor kullanmadan ulusal çıkarları gerçekleştirebilmek kritik öneme sahiptir. Bu hedefe ise ancak yumuşak güç aracılığıyla ulaşabilmektedir. Yumuşak güç yalnızca hükümetlerin diğer ülke vatandaşlarının kalplerini ve akıllarını kazanmak için kullandığı bir araç değildir. Bu güç, devletlerle sınırlı olmamak üzere bireyler, gayri resmi gruplar ve resmi kuruluşlar tarafından yaygın biçimde kullanılmaktadır (Marlin-Bennett, 2022: 441). Böylece yumuşak gücü oluşturan manevi unsurlar; bireyler, devletler ve kurumlar tarafından gerçekleştirilen uygulamalar ile yaygınlaşmakta ve farklılaşmaktadır. Bu uygulamalar arasında yer alan spor faaliyetleri küresel toplumun dikkatini çeken yumuşak gücün en önemli araçlarından birini oluşturmaktadır. Özellikle bu alanda elde edilen başarılar bir taraftan devletin olumlu imajına katkı sunarken diğer taraftan devletlerin politik hedeflere ulaşmasına yardımcı olmaktadır. Bu çalışmada spor diplomasisine ait teorik çerçevenin daha açıklayıcı olabilmesi için öncelikle tarihsel ve teorik açıdan kamu diplomasisi üzerinde durulmuştur.

2. TARİHSEL VE TEORİK AÇIDAN KAMU DİPLOMASİSİ

Kamu diplomasisi, yumuşak güç kaynağı olarak dünya çapında giderek daha önemli hale gelen bir kavramdır. Temel ve basit tanımıyla kamu diplomasisi, bir ülkenin yabancı kamuoyunun olumlu görüşünü kazanmak için gerçekleştirdiği diplomatik çabaları ifade etmektedir. Nye (2008: 94), kamu diplomasisini bir ülkenin yumuşak gücünü arttırmak için kullandığı bir araç olarak tanımlamıştır. Kamu diplomasisi, hükümetler ve sivil toplum arasındaki ortak katılıma dayanan yeni bir uluslararası ilişkiler biçiminin kurulmasına yönelik geleneksel diplomasinin doğal evrimini temsil etmektedir (San-Eugenio vd., 2017: 839).

Halkın değer ve fikirlerinin uluslararası alana yansıtılmasını ifade eden kamu diplomasisi, ilk kez 1965 yılında uluslararası aktörlerin dış politika hedeflerine yabancı halklarla etkileşime geçerek ulaşmaya çalıştıkları süreç olarak tanımlanmış ve ancak Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra uluslararası geçerlilik kazanmıştır (Cull, 2008:31).

Kamu diplomasisi, yabancı kamuoyuna hitap eden ve bir ülkenin anlaşılmasını artırmayı, hükümetin politikalarını açıklamayı ve ülkenin önceliklerini iletmeye yardımcı olacak şekilde yabancı kamuoyunu etkilemeyi amaçlayan bilgi ve iletişim faaliyetlerinin tümünü ifade etmektedir (Fanoulis & Revelas, 2023: 51). Dolayısıyla ulusal çıkarlar doğrultusundaki hedefleri gerçekleştirmek üzere hükümetler tarafından ülkeye ait kültür ve değerler üzerinden olumlu bir imaj yaratmayı amaçlayan tüm farkındalık faaliyetleri, kamu diplomasisinin bir parçasını oluşturmaktadır. Bu faaliyetlerin başarılı olabilmesi ise hedef ülkedeki siyasi sistemin açıklığı, siyasi kültür ve medya ortamının yanı sıra gelişmişlik durumu, tarihi miraslar ve kültürel özellikler gibi faktörler tarafından belirlenmektedir. Tüm bu faktörler dikkate alınarak tasarlanan kamu diplomasisinin başarılı olma olasılığı da artmaktadır.

Devletlerin sahip olduğu sert ve yumuşak güç unsurları birbirini tamamlayarak genel olarak ulusal güce hizmet etmektedir. Yumuşak güç, sert gücün tamamlayıcısı olarak ele alındığında kamu diplomasisi de modern ulus devletlerin ulus ötesi çıkarlarını gerçekleştirmesini amaçlayan ikna edici bir araç olarak ele alınmalıdır. Sert güç unsurlarının zorlayıcı aygıtları yasama, ordu, polis, hapisane gibi sistemleri içerirken yumuşak güç aygıtları aile, din, eğitim sistemi, medya gibi sosyal temelli unsurları içermektedir (Izadi, 2016: 14). Genel olarak küreselleşmenin artmasıyla daha önemli hale gelen kamu diplomasisi, gelişen insan hakları ve uluslararası hukukun itici gücüyle etkili bir dış politika aracı haline gelmiştir. Kamu diplomasisi, uygulanan dış politikayı daha kabul edilebilir ve daha etkili hale getirmek için yabancı kamuoyunu etkilemeyi amaçlamaktadır. 21. yüzyılın ortaya çıkardığı mevcut uluslararası durum; devletler, küresel örgütler ve sivil toplum kuruluşları arasında yeni iş birlikleri ve bağımlıkların oluşmasına neden olduğundan devletler tarafından yürütülen politikaların yabancı kamuoyu tarafından kabul görmesi son derece kritik hale gelmiştir. Bu politikalar, sert ve yumuşak güç unsurlarının birbirini destekleyecek biçimde bir arada kullanılmasını içermektedir. İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ise bu politikaların ağırlıklı olarak küresel toplumdaki tepki çekmeyen tersine destek gören ve olumlu etki yaratarak taklit edilen uygulamalar olmasını gerektirmektedir.

Ulusal ve küresel çıkarların sıklıkla örtüştüğü günümüz dünyasında, yabancı kamularla diyalog kurmak etkili bir dış politikanın şartıdır (Proedrou & Frangonikolopoulos, 2012: 729). Dış politikanın vazgeçilmez bir aracı haline gelen kamu diplomasisi farklı uygulamalar ile ortaya konmakta yabancı halklar üzerinde etki yaratılması ve olumlu bir bakış açısı elde edilmesi önem arz etmektedir. Kamu diplomasisi aracılığıyla gerçekleştirilen uluslararası kamuoyunu etkileme faaliyetleri, ülkelere küresel sistemde saygınlık ve ilgi kazandırabilmekte ve uluslararası topluma barışçıl bir yaklaşımın benimsendiğini göstermektedir. Yumuşak gücün araçlarından biri olan kamu diplomasisi, ülkelerin politikalarını, kültürlerini, değerlerini sınırları dışında tanıtılmasına olanak sağlamaktadır.

Günümüzün birbirine bağlı dünyasında coğrafi, kültürel, dini ve toplumsal sınırları aşan olaylar giderek yaygınlaşırken bu gelişmeler, hükümetlerin halklarla ulus ötesi düzeyde iletişim kurması yönündeki talepleri de beraberinde getirmektedir.

Kamu diplomasisi faaliyetleri iki aşamalı bir süreci temsil etmektedir. İlk olarak başka halkları etkileme aşaması gelmekte, daha sonra da bu etkinin devam ettirilerek özümsetilmesi sağlanmaktadır. Bu aşamalar devletten-halka ve halktan-halka şeklinde gerçekleştirilmektedir. Buradaki hedef kitle devlet değil kişilerdir yani toplumdur. Kamu diplomasisi faaliyetleri çok kapsamlıdır ve farklı uygulama alanlarını içermektedir. Bu uygulamalara eğitim alanındaki değişim programları, diplomatik misyonlar ve elçiliklerin faaliyetleri, medya ve iletişim kanalları aracılığıyla gerçekleştirilen tanıtımlar, insanı yardım ve kalkınma projeleri, sportif faaliyetler, yarışmalar ve dostluk ziyaretleri örnek olarak gösterilebilmektedir. Bu uygulamalar, kamu diplomasisi kapsamında devletlerin diğerleriyle iyi ilişkiler kurmasını sağlayacak ve barış yanlısı olumlu imajın pekiştirilmesini kolaylaştıracaktır. Böylece oluşturulan olumlu imaj devletlerin etki kapasitesini arttıracak ve izledikleri politikalar ve gerçekleştirdikleri uygulamalar daha kolay biçimde kabul edilecektir.

Değişen küresel iletişim koşulları, kamu diplomasisinin bir tercihten ziyade bir zorunluluk olarak ortaya çıkmasına yol açmıştır. Çünkü herhangi bir ulusal sınır içinde meydana gelen kriz farklı faktörlerden etkilenerek küresel boyut kazanabilmekte ve o krizin çözümü de sınır aşan bir destek gerektirebilmektedir. Dolayısıyla kamu diplomasisi faaliyetleri barışçıl, müzakereci ve diyalog temelli yürütülerek küresel toplum tarafından kabul gören koşulların oluşturulması önceliklidir.

Küresel birbirine bağlılığı karakterize eden bu çağda dünyanın diğer yerlerindeki hedef kitleleri söylem ve uygulama yoluyla etkilemeye yönelik çabalar hayati önem taşımaktadır. Bu kapsamda genellikle çeşitli medya kanalları aracılığıyla tanıtım, propaganda ya da savunuculuk yapmak, bilimsel çalışmalarda ortaklık kurmak, spor etkinliklerine katılım sağlamak, eğitim programlarında iş birliği oluşturmak, kültürel diyalog yoluyla yakınlık sağlamak gibi uygulamalar dikkat çekmektedir. Özellikle spor faaliyetlerinin toplumları yakınlaştıran, diyalog kurmayı kolaylaştıran ve çatışmalardan uzaklaşmayı temsil eden yönü spor diplomasisini ortaya çıkarmış ve kamu diplomasisinin önemli bir aracı haline getirmiştir. Evrensel bir alan olan spor yoluyla devletler, dış politik hedeflerine barışçıl yöntemlerle ulaşabilmekte ve küresel toplum tarafından ilgi gören sportif faaliyetler, insanlar arasında ulus ötesi bir bağlılık oluşturabilmektedir.

3. EVRENSEL VE BÜTÜNLEŞTİRİCİ YÖNÜYLE SPOR DİPLOMASİSİ

Spor diplomasisi, spor faaliyetleri ile sporcuların, yabancı kamu ve kuruluşlar üzerinde olumlu bir imaj yaratmak ve etkileşime geçmek üzere hükümetler tarafından dış politikadaki hedeflere ulaşmak amacıyla kullanılmasıdır. Burada söz konusu olan “olumlu bir imaj yaratmak” ifadesi genel hedefin sadece bir parçasını oluşturmakta, dış politik hedefe ulaşmanın bir yolu olarak görülmektedir.

Bu hedef, kamu diplomasinin ulus ötesi toplumlar üzerinde cezbetme yoluyla olumlu etki yaratmak üzere oluşturulmuş nihai hedefi ile örtüşmekte böylece spor diplomasini bir yumuşak güç aracı ve kamu diplomasinin bir dalı haline getirmektedir. Spor diplomasini kamu diplomasinin bir alt dalı haline getiren nedenler arasında; sporun geniş kitlelere hitap edebilmesi, küresel toplumda ortak bir dil oluşturması, bireyler üzerinde cezbetme etkisine sahip olması ve kitlelerde taraftarlık duygusunu oluşturması gibi faktörler yer almaktadır. Bu faktörlerin bir araya gelmesiyle toplumsal bilinçaltında oluşan olumlu imaj spor aracılığıyla devletlerin yumuşak güç kapasitesinin artmasını ve kamu diplomasinin aktif biçimde kullanılmasını sağlamaktadır.

Post-modern bilgi çağında spor, kültür ve diplomasi birbiriyle yakında ilişkili dış politika araçları olarak karşımıza çıkmaktadır. Halkları, ulusları, devletleri birbirine yaklaştırmamanın bir yolu olarak spor, bugün diplomasinin geleneksel versiyonundan çok daha etkili bir yöntem ve bir yumuşak güç aracıdır (Murray, 2012: 581). Cull (2008) spor diplomasini kültürel diplomasinin bir türü olarak tanımlamıştır. Spor diplomasisi, kültürel diplomasi ilkeleri ve amaçlarıyla örtüşmektedir. Scott-Smith (2016: 187) tarafından sıralanan kültürel diplomasinin amaçları aşağıda sıralanmıştır:

- Diğer uluslarla diyalog kurmak ve güven inşa etmek,
- Kültürel ve politik bilinirlik sağlamak,
- Ekonomik çıkar sağlamak,
- Ulusal kültür imajını ve itibarını geliştirmek,
- Düşmanlıkları ve önyargıları ortadan kaldırmak,
- Ulusal kültüre dair olumsuz görüşlerle mücadele etmek,
- Belirli bir görüşe, inanca veya ideolojiye dayalı bir dünya görüşü sunmak.

Yukarıda belirtilen ilkeler, spor diplomasisi tarafından yürütülen faaliyetlerin de amacı olduğundan spor diplomasisine yönelik çalışmalarda genellikle kültürel diplomasi vurgusu yer almakta ve kavram büyük oranda bu amaçlara hizmet eden faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Murray (2018), spor diplomasisini “*sporun, sporcuların ve spor etkinliklerinin devlet ve devlet dışı aktörler tarafından politikayı, ticareti, kalkınmayı, eğitimi, imajı, itibarı, markayı ve halklar arası iletişimi geliştirmek amacıyla bilinçli, stratejik ve sürekli kullanımı*” olarak tanımlamaktadır. Modern yaşamın önemli bir parçası olan spor, bireylerin tutkuları aracılığıyla yürütülen ilişkiler ağında evrensel bir dilin konuşulmasını sağlamaktadır.

Spor, toplumlarda tarafsız bir alan işlevi görerek insanlar arasında yakınlaştırıcı bir etki yaratmakta ve barışçıl yönü ağır basan bir kültürel değer olarak anılmaktadır. Sporun hükümetler dâhil yakınlaştırıcı etkisinin modern dönemdeki en iyi örneklerinden biri elbette 1971 yılında Çinli ve Amerikalı masa tenisi oyuncuları arasında gerçekleştirilen ‘Ping-Pong Diplomasisi’dir (Sak, 2014: 17). Bu oyun 23 yıllık Soğuk Savaş düşmanlığının ardından Çin Halk Cumhuriyeti ile ABD arasındaki ilişkilerin normalleşme sürecine girmesine yol açmıştır (Murray, 2012: 583). Henry Kissinger tarafından sürdürülen ve daha sonra Başkan Richard Nixon’ın Şubat 1972’de Pekin’e yaptığı tarihi ziyaretle sonuçlanan normalleşmenin yolunu açmıştır. Sportif faaliyetlerde yer alan sporcu veya takımların diplomasi üzerindeki etkileri oldukça kapsamlıdır.

Bu kapsamda spor faaliyetlerinin en yaygın ve kalıcı diplomatik etkisi, yönetimler arasındaki çatışmayı askıya alması, erteleme veya hafifletmesidir. Olimpiyat Oyunlarının hem eski hem de modern temel amacı, yarışmacıların ve seyircilerin (gerektiğinde) askeri konumlarını terk etmelerini sağlamak için olimpiyat müsabakası süresi boyunca savaşı veya şiddeti askıya almak olmuştur (Murray & Pigman, 2014: 1107).

Kültürel bir unsuru oluşturan sporun diplomatik alanda kullanılmasının en eski ve kapsamlı örneklerinden birini Olimpiyat Oyunları oluşturmaktadır. Olimpiyat Oyunlarının ortaya çıkmasının temel nedeni savaşı sonlandırmak ve barışı sağlamaktır. İlk kez yaklaşık M.Ö. 776'da Antik Olympia'da düzenlenen bu oyunların amacı, savaşan Yunan Şehir Devletleri'nin çatışmayı bir kenara bırakması, birlikteliği kutlaması, spordan ilham alan barışı deneyimlemesi ve barış ortamı oluşturulmasıdır (International Olympic Truce Centre, 2023). Çatışmalar, oyunların yedi gün öncesinden yedi gün sonrasına kadar durdurularak sporcuların ve seyircilerin Olympia'ya seyahat etmelerine, Olimpiyat Oyunlarına katılmalarına ve anavatanlarına güvenli bir şekilde dönmelerine olanak tanınmasıyla gerçekleştirilmiştir. Modern Olimpiyat Oyunları ise 1896 yılında Yunanistan'ın Atina kentinde yeniden canlanmış ve tüm halkların, kültürlerin olimpizm değer ve ilkeleri aracılığıyla barışçıl biçimde bir araya gelmesini sağlamıştır (International Olympic Truce Centre, 2023). Olimpiyat Oyunları, dünyanın en büyük spor organizasyonudur ve her dört yılda bir dünyanın en iyi sporcularının bir araya geldiği, bazen belirli değişkenlere bağlı olarak protestoların ve sivil eylemlerin gerçekleştiği, dolayısıyla spor ve siyaset arasındaki ilişkinin pekiştiği bir etkinliktir (Kuruloğlu, 2023: 114).

Uluslararası spor organizasyonlarında elde edilen madalyalar ve ödüller hem bireysel olarak sporcuların başarısını hem de temsil ettiği ülkenin başarılı sporcular yetiştirebilecek ekonomik ve toplumsal altyapıya sahip olduğunu dünyaya göstermektedir (T.C. İletişim Başkanlığı, 2022: 26). Böylece başarı üzerinden yaratılan olumlu etki o ülkenin izlediği politika ve uygulamaları daha kolay kabul edilebilir hale getirmektedir. Buna ek olarak başarılı politikaların takip edilmesi ve o ülkenin sahip olduğu değerlerin benimsenmesi de kolaylaşmaktadır. ABD kültürünün küresel çapta benimsenmesi ve ilgiyle takip edilmesinin temelinde ülkenin elde ettiği başarılar yatmakta, bireyler tarafından taklit etme yoluyla aynı refah ve toplumsal yaşama sahip olma arzusu ile uygulanmaktadır.

SONUÇ

Ulusal gücün önemli bir boyutunu oluşturan yumuşak güç; kültür, tarih ve değerler gibi milli varlıkların yabancı halkları olumlu biçimde etkilemek amacıyla kullanılmasını ifade etmektedir. Savaşın ağır sonuçları, uluslararası hukukun gelişimi, kitle iletişim araçlarında yaşanan hızlı gelişmeler ve küreselleşmenin artan boyutu devletleri sert güçten uzaklaşmaya yumuşak güç aracılığıyla küresel sistemde varlık göstermeye yöneltmiştir. Bu tam olarak sert gücün terk edildiği anlamına gelmemekle birlikte yumuşak gücün daha aktif kullanıldığını ifade etmektedir.

21. yüzyılda iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte diplomaside önemli dönüşümler yaşanmış yumuşak güç içinde yer alan kamu diplomasisi kavramı yaygınlık kazanarak geniş çapta bir uygulama alanı bulmuştur. Kamu diplomasisi aracılığıyla halkların yakınlaşması, önyargıların ortadan kalkması ve barış ortamının yaratılması amaçlanmaktadır. Kamu diplomasisi eğitim, kültür, yemek, sağlık, spor gibi alanlarda uygulanmakta ve bu alanlarda spesifik olarak ayrı bir diplomasi dalı gelişmektedir. Özellikle söz konusu alanlardaki uzmanlaşma halkların ilgi alanlarındaki çeşitliliğe de hitap ederek toplumda daha geniş çapta bir tanınırlık oluşmasını da sağlamaktadır. Kamu diplomasisinin önemli uygulama alanlarından birini oluşturan spor diplomasisi, sportif faaliyetler aracılığıyla yabancı halkların yakınlaşmasını sağlayarak olumlu imaj yaratılmasına hizmet etmekte ve en nihayetinde devletlerin dış politik hedeflerine ulaşmasına imkân vermektedir.

Küreselleşen dünyada spor ve diplomasi arasındaki ilişkiyi anlamak, sporun uluslararası toplum üzerindeki etkisini anlamada önemli bir rol oynamaktadır. Halkların spor sevgisi aracılığıyla yakınlık paylaşımlarını sağlayan bu diplomasi alanı, birleştirici yönüyle ilişkileri güçlendirmeye, ülkenin daha iyi tanıtılmasına ve yabancı kamuoyu üzerinde olumlu bir imaj yaratılmasıyla ulusal çıkarların gerçekleştirilmesine hizmet etmektedir. Farklı spor dallarında ve organizasyonlarda başarılı olan devletler, güçlü bir ülke imajı elde ederek uluslararası düzende görünürliğini arttırmaktadır. Buna ek olarak ülke imajı; uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi, işletme yönetimi, pazarlama, markalama, sosyoloji, psikoloji ve iletişim gibi çok disiplinli araştırma alanları tarafından şekillendirildiğinden doğası gereği imaj ve itibarla yakından bağlantılı olan spor diplomasisi de çok disiplinli bir araştırma alanını temsil etmektedir.

Evrensel yönüyle insanların barış içinde bir araya gelmesini sağlayan spor, kamu diplomasisinin önemli bir aracı ve yumuşak gücün vazgeçilmez bir unsurudur. Geçmişten günümüze sporun insan haklarına, fırsat eşitliğine, tarihsel olarak bölünmüş toplumlarda demokrasi, barış ve uzlaşma ruhuna yaptığı katkı, sporun hükümetler tarafından bir diplomasi aracı olarak kullanılmasını beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda spor, toplumları yakınlaştıran evrensel bir araç olarak özelde kamu diplomasisine genelde devletin yumuşak gücüne kritik katkı sunan önemli bir diplomasi aracıdır.

KAYNAKÇA

- Best, Alexander R. & Austin, Ian (2022) International Sports Diplomacy in Action – An Investigation of AUS+RALLY: An Australian Sports Diplomacy Campaign in Japan, *Japanese Studies*, 42:2, 111-135.
- Brannagan, Paul Michael & Giulianotti, Richard (2015) Soft Power and Soft Disempowerment: Qatar, *Global Sport and Football's 2022 World Cup Finals*, *Leisure Studies*, 34 (6), 703-719.
- Cull, Nicholas J. (2008). "Public Diplomacy: Taxonomies and Histories. *The Annals of The American Academy of Political and Social Science*, 616 (1), 31-54.
- Fanoulis, Evangelos & Revelas, Kyriakos (2023) The Conceptual Dimensions of EU Public Diplomacy, *Journal of Contemporary European Studies*, 31(1), 50-62.

- International Olympic Truce Centre (2023). The History of Olympic Truce. <https://olympictruce.org/en/profile/history/> (Erişim Tarihi: 15.07.2023).
- Izadi, Foad (2016). US Public Diplomacy: A Theoretical Treatise, *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 46(1), 13-21.
- Kearn, David (2022). The Crisis of American Soft Power. *Journal of Political Power*, 15 (3), 397-414.
- Kuruloğlu, Fehim (2023). Sports Diplomacy and Propaganda in Turkish Foreign Policy in the Early Republican Period, *The International Journal of the History of Sport*, 40:2-3, 111-124.
- Marlin-Bennett, Renée (2022) Soft Power's Dark Side, *Journal of Political Power*, 15(3), 437-455.
- Morgenthau, Hans J. (2006). *Politics Among Nations The Struggle for Power and Peace*, Mcgraw Hill Higher Education, New York.
- Murray, Stuart & Pigman, Geoffrey Allen (2014). Mapping The Relationship Between International Sport and Diplomacy, *Sport in Society*, 17(9), 1098-1118.
- Murray, Stuart (2012). The Two Halves of Sports-Diplomacy, *Diplomacy & Statecraft*, 23(3), 576-592.
- Murray, Stuart (2018). *Sports Diplomacy: Origins, Theory and Practice*. Routledge.
- Nye, Joseph S. (2004). Soft power: The Means to Success in World Politics. *Public affairs*.
- Nye, Joseph S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616 (1), 94-109.
- Nye, Joseph S. (2021). Soft Power: The Evolution of a Concept. *Journal of Political Power*, 14 (1), 196-208.
- Nye, Joseph. S. (2004). Soft Power and American Foreign Policy. *Political Science Quarterly*, 119, 255-270.
- Proedrou, Filippou & Frangonikolopoulos, Christos (2012) Refocusing Public Diplomacy: The Need for Strategic Discursive Public Diplomacy, *Diplomacy & Statecraft*, 23 (4), 728-745.
- Rothman, Steven B. (2011) Revising The Soft Power Concept: What Are The Means and Mechanisms of Soft Power?. *Journal of Political Power*, 4 (1), 49-64.
- Sak, Elif (2014). Kamu Diplomasisi ve Çin. *Bariş Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 2 (1), 9-25.
- San-Eugenio, Jordi. Ginesta, Xavier & Xifra, Jordi (2017) Peace, Sports Diplomacy and Corporate Social Responsibility: A Case Study of Football Club Barcelona Peace Tour 2013. *Soccer & Society*, 18(7), 836-848.
- Scott-Smith, Giles (2016). Cultural Diplomacy, Global Diplomacy, Theories, Types, and Model, Alison Holmes and Simon Rofe (Ed.), 176-189.
- T.C. İletişim Başkanlığı (2022), Kamu Diplomasisi Nedir? https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/Kamu_Diplomasisi_Nedir.pdf (Erişim Tarihi: 10.07.2023).
- Trunkos, Judit (2022). Testing The Impact of Geopolitics on European Democratic Countries' Soft Power Use, *Journal of Political Power*, 15 (3), 532-555.
- Tutak, Eda (2022). Deniz Gücünün Ulusal Güç İçindeki Yeri ve Küresel Rekabete Etkisi. "İktisadi ve İdari Bilimlerde Güncel Gelişme ve Trendler" İsimli Kitap İçinde Bölüm. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Tutak, Eda (2023). Denizcilik Politikalarının Ağ Yönetimi Yaklaşımıyla Kamu Politikası Açısından Değerlendirilmesi: AB Örneği. *UPA Strategic Affairs*, 4 (1), 129-159.

- Tutak, Eda ve Koçer, Gökhan (2023). 21. Yüzyıl Deniz Gücünün Askeri ve Ticari Perspektiften Analizi İçin Yeni Bir Yaklaşım Önerisi: Türkiye Örneği. Akdeniz İİBF Dergisi, 23 (1), 1-17.
- Uğuz, Hülya ve Saygılı, Rukiye (2016). Küresel Dünyada Ulus Devlet. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16 (32), 127-147.
- Xu, Honggang, Wang, Ke & Mi Song, Young (2020) Chinese Outbound Tourism and Soft Power. Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events. 12(1), 34-49.
- Yatağan, A. Görkem (2018). Sert Güç Unsurlarının Yumuşak Güç Aracı Olarak Etkileri. Kara Harp Okulu Bilim Dergisi. 28 (2), 69-94.